

Miksi talouden tasapainottamisohjelmaa tarvitaan?

Alijäämän kattamisvelvollisuus

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. **Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.**

Määräaika sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2015 tilinpäätökseen kertyneeseen alijäämään, jolloin **alijäämän tulee olla katettuna vuoden 2020 tilinpäätöksessä** (148.1 §). Siirtymäkaudella erityisen alijäämäisillä kunnilla on kaksi vuotta enemmän aikaa kattaa alijäämä. Mikäli kunnalla (ei sovelleta kuntayhtymään) on vuoden 2015 tilinpäätöksessä kertynyt alijäämää yli 500 euroa asukasta kohden, alijäämän tulee olla katettuna vuoden 2022 tilinpäätöksessä (148.2 §). Alijäämän kattamisvelvollisuus koskee vain kunnan tai kuntayhtymän taseeseen kertynyttä alijäämää, ei konsernitaseen alijäämää.

Arviointimenettely

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyä ns. kriisikuntamenettelyä koskevat säännökset on siirretty kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetusta laista uuteen kuntalakiin. Uuden kuntalain (118 §) mukaan **arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa.**

Arviointimenettelyssä kunta ja valtio yhdessä selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä toimenpiteet palvelujen edellytysten turvaamiseksi. Selvityksen tekee arviointiryhmä, jonka jäsenistä yhden nimeää valtiovarainministeriö ja yhden kunta. Valtiovarainministeriö nimeää kuntaa kuultuaan ryhmän puheenjohtajaksi kunnasta ja ministeriöstä riippumattoman henkilön. Ryhmä tekee ehdotuksen kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Valtuuston on käsiteltävä ryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Valtiovarainministeriö tekee ryhmän toimenpide-ehdotusten ja valtuuston päätösten perusteella ratkaisun kuntarakennelaisissa tarkoitettun erityisen selvityksen tarpeellisuudesta kuntajaon muuttamiseksi.

Tilikaudet 2016-2019

	Tilikauden tulos	Yli/alijäämätili
Tilikausi 2016	-395 358,53	- 416 234,45
Tilikausi 2017	23 069,19	- 393 165,26
Tilikausi 2018	114 664,14	- 278 501,12

Vuoden 2018 tilinpäätöstä auttoi merkittävästi testamenttilahjoitus. Ilman sitä tulos olisi ollut noin 570 000 ” alijäämäinen

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä kunnalla on siis kattamatonta alijäämää 278 501 euroa ja lisäksi vuoden 2019 talousarvio on hyväksytty 671 740 euroa alijäämäisenä. Poistoja vuoden 2019 talousarvioon on kirjattu 430 000. 672 000 alijäämä tarkoittaa sitä, että toimintakuluja kuten palkat ja materiaalinostot joudutaan kattamaan lainaan ottamalla. **Kuntalain mukaan alijäämä tulee olla katettuna vuoden 2020 tilinpäätöksessä.**

Verot ja valtionosuudet 2016-2019

	VOS	VERO
2016	6 239 674	7 442 000
2017	6 052 895 (- 186 779)	7 652 447 (+ 210 447)
2018	5 821 357 (- 231 538)	7 252 083 (- 400 364)
2019 (ta)	5 349 500 (-471 857)	7 816 000 (+ 539 917)

Humppilan kunnan valtionosuudet ovat vähentyneet 890 174 ” vuoden 2016 tasosta ja vuoden 2019 ennuste verotuloista on liian positiivinen

Vuoteen 2019 liittyviä huonoja uutisia

- a) Vuoden 2018 verotulotilitykset olivat noin 400 000 euroa pienemmät kuin vuonna 2017. Tämä asia ei ollut tiedossa vuoden 2019 talousarvion laadinnassa, joten verotulokertymä jäänee myös vuonna 2019 selvästi alle budjetoidun. Tämän lisäksi ongelmat tulorekisterissä ovat vähentämässä kunnan verotuloja 130 000 euroa
- b) Kunnan asukasluku ja koululaisten lukumäärä on vähentynyt. Molemmat seikat tulevat vähentämään kunnan saamaa valtionosuutta entisestään.
- c) Ennakkotietojen mukaan sote-maksuissa ei tule jäämään edellisvuoden tasolle, kuten tapahtui vuosina 2017 ja 2018.
- d) mm. TE-keskusten toimintatapamuutokset ovat johtaneet siihen, ettei pitkäaikaistyöttömiä ole saatu tukitoimien piiriin kuten aiemmin. Työpaja voisi ottaa kyllä lisää asiakkaita. Sakkomaksuja on tulossa alustavien laskelmien mukaan noin 35 000 ” enemmän kuin oli budjetoitu

Toimintakulut

Toimintakuluissa Humppilan kunnalla ei viime vuosina ole ollut kasvua. Uusi työehtosopimus ja kilpailukyky sopimuksen lakkaaminen tulevat nostamaan palkkakuluja merkittävästi.

Johtopäätös

Kunnan taloutta ei saada tasapainoon vain toimintoja sopeuttamalla, mutta sitäkin on tehtävä. Kunnan väkiluvun lasku pitäisi saada pysäytettyä ja taloudellista toimeliaisuutta lisättyä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on haastavaa, sillä kaikilla Suomen kunnilla on samat tavoitteet

Talouden tasapainottamisen toimenpiteet

Tehdyt toimenpiteet

- 1.) Kouluverkkoratkaisut tehty vuonna 2000. Perusopetus ja varhaiskasvatus keskitetty kuntakeskukseen.
- 2.) Kunnassa on tehty vuosina 2017. 2019 seuraavat investoinnit:
 - 2017 pesäpallokentän päällystäminen tekonurmella,
 - 2018 päiväkodin rakentaminen, koulujen remontointi ja urheilukentän peruskorjaus ja
 - 2019 kaikille kuntalaisille yhteisen toimintapuiston rakentaminen.
 - Investointien tavoitteena on palvelujen parantaminen, kuntalaisten kannustaminen liikuntaan ja omasta terveydestä huolehtimiseen ja uusien asukkaiden houkuttelu kuntaan.

= Merkittäviä investointeja palveluihin ei lähivuosina tarvita.
- 3.) Remontoinnin tarpeessa olevan vanhainkodin myynti ja tehostetun palveluasumisen tarjoaminen pääosin Attendo Oy:n uusissa tiloissa kuntakeskuksessa. Toiminta alkoi heinäkuussa 2019.
- 4.) Valtateiden 2 ja 9 risteysalueen ja Lasitehtaan alueen kaavoitus yritystoiminnan käyttöön. Asemakaavoitettua aluetta tällä hetkellä Orron alue 17,8 ha, Outletkylän alue 5 ha ja valmistelussa valtateiden 2 ja 9 risteysalue 57 ha. Kaikki alueet ovat kunnan omistuksessa. Näiden lisäksi logistiikkakeskukselle varattu alue on maakuntakaavassa.
- 5.) Toimintakulut pidetty vuosina 2017. 19 vuoden 2016 tasolla.
- 6.) Ateriapalveluiden ulkoistus 1.6.2019 alkaen. Ateriakohtainen hinta laski 15 %.
Vuosittainen säästö: 35 000 euroa.
- 7.) Koulujen ja varhaiskasvatuksen kuljetusten kilpailuttaminen 6/2018.
Vuosittainen säästö: 27 000 euroa.
- 8.) Rakennusvalvonnan ja ympäristölupien viranomaistehtävien ulkoistaminen Forssan seudun yhteisen yksikön hoidettavaksi.
- 9.) Viemäriverkostolle tehty korjaussuunnitelma, jonka tarkoituksena on alentaa myös hulevesipäästöjä. Hulevesikustannukset ovat keskimäärin 80 000 ” / vuosi. Tavoitteena puolittaa kustannukset seuraavan 3 vuoden aikana. **Säästö 40 000 Övuosi.**

- 10.) Jätevesimaksuja on korotettu vuosittain 5 %. Korotuksia jatketaan, kunnes maksut kattavat jätevesikustannukset ja korjausinvestoinnit. Jätevesimaksun 5 %:n korotus lisää tuloja noin 20 000 ”.
- 11.) Viemäri liittymien liittymismaksuja on korotettu ja viemäriverkon alueelle sijaitsevien kiinteistöjen edellytetään liittyvän viemäriverkkoon.
- **Liittymismaksuista tuloja noin 30 000 Övuosi.** Myös muiden taksojen taso tarkastetaan.
- 12.) Forssan seudulle on laadittu kuntien yhteinen elinvoimaohjelma, jolle löytyy vahva tuki kaikista alueen kunnista ja jonka toteutus on lähtenyt hyvin käyntiin

Tulevat toimenpiteet

1.) Syyskuussa 2019 vahvistettavan markkinointistrategian toteuttaminen.

- Palvelujen ja sijainnin hyödyntäminen kunnan markkinoinnissa.
- Tavoitteena asukasluvun kasvu ja työpaikkojen saanti kuntaan.
- Toteutuminen edellyttää kaikkien hallinnonalojen yhteistyötä ja kuntalaisten ja yritysten ottamista mukaan kunnan markkinointiin.
- Ostoskylä-brändi otetaan näkyvästi mukaan yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön ja kunnan ja kaupallisten palveluiden markkinointiin

2.) Forssan seudun kuntien yhteistä elinkeinopoliittista ohjelmaa (Forza) syvennetään.

3.) Sote-menot pyritään saamaan keskimääräiselle valtakunnalliselle tasolle.

- Vuonna 2017 Humppilan kunnan sote-menot/asukas olivat 3755” /asukas.
- Valtakunnallinen keskiarvo oli 3235” /asukas, joten kustannukset olivat 520 ” /asukas suuremmat kuin Suomessa keskimäärin.
- Nykyasukasmäärällä laskettuna sote-menoista kunta maksaa 1 165 000 euroa enemmän, kuin kunta jossa kulut ovat keskimääräisellä tasolla.
- Kunnan on otettava aktiivinen rooli ennaltaehkäisevässä työssä ja löydettävä yhteistyössä Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän ja yhdistysten kanssa keinoja kustannusten laskemiseksi.

4.) Humppilan kunnan alueella on hyväksytty kaava 7:lle tuulivoimalalle

- Rakentaminen alkaa 2020-21.
- Arvioitu kiinteistövero 23 000 ” /voimala.

- Kiinteistöverotuotto keskimäärin 100 000 vuosille 2021-2025.

5.) Valtionosuusleikkauksien päättyminen

- Humppilan kunnan valtionosuuksien ennakoidaan nousevat 480 000 vuonna 2020.

6.) Kaikkien kunnan toimintojen kriittinen tarkastelu vuoden 2019 aikana

- Selvitys toiminnan laadusta, laajuudesta ja järjestämistavasta.
- Päätökset siitä, mitä teemme itse, mitä yhdessä muiden kuntien kanssa ja mitkä palvelut on syytä hankkia muualta.
- Tavoitteena kulujen jäädyttäminen vuoden 2016 tasolle.

7.) Yritystonttien myynti

- Valtatie kahden varteen kunta on asemakaavoittanut Orron teollisuusalueen, Outlet-kylän kaupallisen alueen ja on kaavoittamassa Valtateiden 2 ja 9 risteysaluetta teollisuuden, liikenteen ja kaupallisten palvelujen käyttöön.
- Tonttien myyntiä hidastanut aluevaraus suunnitelma, jossa otetaan kantaa alueen liittyämiin, valmistuu syksyn aikana.
- Tonttien neliöhinta on 2" /m². **Tavoitteena saada alueelta noin 20 000 € 30 000 euron myyntitulot vuosittain.**
- Myyntitulot käytetään alueen infran kehittämiseen. Markkinoinnissa hyödynnetään kunnan sijaintia, valtateiden 2 ja 9 runkolinjastatusta ja Turun, Porin ja Rauman satamien läheisyyttä.

8.) Metsän myynti

- Metsänhoidollisista harvennushakkuista lisätuloja noin 40 000 " /vuosi.

9.) Turku-Tampere rautatien hyödyntäminen kunnan markkinoinnissa.

- Humppilan rautatieasemalta noin 30 000 matkaa/vuosi.

10.) Veroprosentin tarkastelu

- Kunnallisveroprosentti tällä hetkellä 22 ja kiinteistöverojakin on nostettu.
- Verotuksen kiristäminen nykytilanteessa ei ole taloudellisesti järkevää.
- Kunnallisveron tasoa seurataan ja tehdään tarvittaessa tarkennuksia.
- Kunnan alueella olevat kiinteistöt kartoitetaan. Operaatio tulee lisäämään kiinteistöverotuottoja. Tarkkaa summaa ei voi vielä tässä vaiheessa arvioida.

11.) Viemäriverkon runkoverkko laajennetaan koko toiminta-alueelle seuraavan viiden vuoden aikana

12.) Harkinnanvaraisen valtionosuuden hakeminen

Jatkotoimenpiteet

- 1.) Tasapainottamisohjelmassa nimetyille toimenpiteille määrätään vastuutahot.
- 2.) Tulevien vuosien talousarviot tehdään tasapainottamisohjelman mukaisesti.
- 3.) Tasapainottamisohjelma kokonaisuudessaan menee lautakuntakäsittelyyn ja lautakuntien toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi tuodaan kunnanhallituksen käsittelyyn.
- 4.) Toimenpiteiden toteutumista seurataan puolivuositain.